

UVOD¹

Porfirija Feničanskega,² učenca Plotina iz Likopolisa³

1. Ker je glede na nauk, dragi Hrizaor,⁴ kar zadeva Aristotelove kategorije,⁵ nujno poznati in kaj je (1) rod,⁶ kaj (2) razlika,⁷ kaj (3) vrsta,⁸ kaj (4) zasebna lastnost⁹ in kaj (5) naključna lastnost,¹⁰ pa tudi za določitev definicij¹¹ in v celoti¹² <tudi> za stvari glede delitve¹³ in dokazovanja¹⁴ je ta premislek¹⁵ koristen, ti bom o tem na način uvoda na kratko predstavil, kaj so nam glede tega zaupali¹⁶

¹ *Eisagoge*, latinsko *introductio*. *Eisago* pomeni uvedem, vpeljem, uvozim. Naslov dela nakazuje, da bo šlo za uvajalno delo v neko temo.

² Porfirij (233–305) izvira iz mesta Tir, ki se je ob Sidonu, drugem znanem mestu, nahajalo vzdolž obale Sirije, tj. dežele Fenicija (*Phoinike*).

³ Plotin (205–270) verjetno izvira iz Likopole (Likopolisa) v Egiptu.

⁴ Hrizaor je bil rimski senator, sicer Porfirijev učenec.

⁵ Alternativni prevod: pripise. Toda ker ni jasno, ali mogoče Porfirij misli na spis *Kategorije*, bi lahko prevedli tudi kot *Kategorije*.

⁶ Grški *genos*, latinski *genus*, prevajam z rod.

⁷ Grški *diaphora*, latinski *differentia*, prevajam z »razlika«. Alternativni prevod: razloček. Vendar Porfirij v Uvodu govori tudi o razliki med vsemi omenjenimi pojmi, torej tudi razliki med razliko in denimo vrsto, zato bi lahko rekli, da v nekem smislu uporablja *diaphora* v tehničnem in netehničnem smislu. Vendar bi uvedba dveh izrazov v besedišče prevoda vnesla preveč zmede, zato enoten prevod »razlika«.

⁸ Grški *eidos*, latinski *species*, prevajam z »vrsta«.

⁹ Grški *to idion*, latinski *proprium*, prevajam z »zasebna lastnost«. Alternativni prevodi: svojstvo, posebna lastnost, bistvena lastnost.

¹⁰ Grški *to symbebekos*, latinski *accidens*, prevajam z »naključna lastnost«. Alternativni prevodi: naključček, pritika, prigodek.

¹¹ *Ton horismon apodosin*. Kot vemo iz Aristotelove »Topike«, definicijo (*horismos*, *horos*) sestavljata najbližji rod in posebna, specifična razlika (141b 25 isl.).

¹² *Holos*.

¹³ *Ta peri diaireseos*.

¹⁴ *Apodeixeos*.

¹⁵ *Theorias*.

¹⁶ *Epelthein*; alternativni prevod: povedali.

najstarejši misleci;¹⁷ odrekal pa se bom temu, da bi zašel v poglobljena vprašanja, zato bom primerno obravnaval le preprostejša.

2. Najprej kar zadeva rodove in vrste, in sicer glede tega, (1) če subsistira-jo¹⁸ ali pač zgolj v preprostih mislih,¹⁹ ali (2) če predpostavimo, da subsistira-jo, ali so potem telesni ali netelesni, in ali (3) v tem zadnjem primeru, ali so potemtakem ločeni²⁰ ali subsistirajo v zaznavnih stvareh in v odnosu do njih – vse to so vprašanja, o katerih ne bom govoril, saj zahtevajo zelo poglobljeno preiskavo in zato kakšen drug, precej temeljitejši pregled. Namesto tega pa bom glede njih in preostalih <pojmov> poskušal pokazati, kako so pri starih, še posebej tistih iz Peripatosa, bila obravnavana na bolj logičen način.²¹

I. O rodu

1. Videti je, da se niti rod in niti vrsta ne izrekata enostavno.²² Kajti (a) »rod« namreč imenujemo nekakšen zbir²³ <ljudi, stvari>, ki so glede na neko enost²⁴ in med sabo v odnosu; glede na takšno oznako tudi govorimo o »rodu Heraklidov«, zaradi njihovega odnosa iz enega samcatega, mislim seveda Herakla, in ker govorimo o množstvu tistih, ki so v odnosu med sabo zaradi sorodstva s Heraklom, zaradi čigar imena se jih ločuje od vseh drugih rodov.

2. Toda (b) »rod« se pripisuje na še en način: to je izvor²⁵ rojstva vsakogar, tega, komu je rojen,²⁶ ali <pa> kraja rojstva. Zato tudi pravimo, da Orest po »rodu« izvira iz Tantalala, Hilos²⁷ iz Herakla, Pindar je nadalje tebenskega »rodu«, Platon atenskega, tako da je dejansko domovina neke vrste izvor rojstva vsakogar, podobno kot oče.

3. To zadnje se zdi pomen,²⁸ ki je običajen. Kajti tisti, ki izhajajo iz »rodu« Herakla, se imenujejo za Heraklide, tisti iz Kekropsa²⁹ pa skupaj z njemu bliž-

¹⁷ *Presbyterois.*

¹⁸ *Hyphesteken*; alternativni prevod: bivajo, podstojijo. Barnes (2003) vztraja, da v spisu ni razlikovanja med *hyphistasthai* in *einai*, da bi skratka nemoteno smeli prevesti tudi z »bivajo«.

¹⁹ *Psilais epinoiais.* Alternativni prevod: ali pač edinole v golih/zgolj mislih.

²⁰ *Chorista.*

²¹ *Logikoteron.* Alternativni prevod: iz logičnega vidika (Barnes), na logičen način.

²² *Haplos.* Alternativni prevod: na enostaven način.

²³ *Athroisis.*

²⁴ *Pros hen ti.*

²⁵ Arche.

²⁶ Alternativni prevod: prednika.

²⁷ Najstarejši Heraklov sin.

²⁸ *To semainomenon.*

²⁹ Po legendi prvi atenski kralj.

njimi za Kekropide. Najprej je bil za »rod« imenovan izvor rojstva vsakogar, nato pa še množstvo tistih, ki izvirajo iz enega samega izvora, tako kot Herakles; temu je tako, ker to <raso> ločujemo od drugih in pravimo, da je celoten skupek³⁰ Heraklidov tisti, ki je »rod«. ³¹

4. Vendar je (c) še en način, kako pripisujemo »rod«, namreč tisti, pri katerem mu je podrejena vrsta.³² Mogoče mu tako pravimo zaradi podobnosti s prejšnjimi pomeni, kajti takšen rod je tudi nekakšen izvor za stvari, ki spadajo pod njega, in zdi se, da zaobsega³³ tudi množstvo vsega, kar je pod njim.

5. Potemtakem se »rod« izreka na tri načine, filozofi pa se ubadajo le s tem tretjim. Da bi ga opisali,³⁴ stvari razložijo tako, da za rod pravijo, kako je to tisto, kar se pripisuje glede na to, kaj neka stvar je,³⁵ mnogim stvarjem, ki se razlikujejo med sabo v vrsti, kot v primeru živega bitja.

6. Kajti med pripisanimi stvarmi³⁶ se ene izrekajo le o eni stvari, kot denimo o posameznostih³⁷ (»Sokrat«, »tale človek«, »tole«). Druge pa se izrekajo o mnogih stvareh, kot denimo rodovi, vrste, razlike, zasebne lastnosti in naključne lastnosti, ki so skupne stvarjem in ne <le> posebne za katero posamezno. Primer rodu je <tako> »živo bitje«, primer vrste »človek«, primer razlike »razumen«, primer zasebne lastnosti »zmožen smejeti se«, ³⁸ primer naključne lastnosti »bel«, »črn«, »sedeč«.

7. Rodovi se potemtakem razlikujejo od tega, kar je pripisano eni stvari, saj so določeni kot nekaj, kar je pripisano mnogim.

8. Razlikujejo pa se tudi od drugih stvari, ki so pripisane mnogim, od vrst denimo. Ker četudi so pripisane množstvu, s tem vrste še niso pripisane nečemu, kar bi se razlikovalo po vrsti, temveč le po številu. Kajti »človek« je vrsta, pripisana Sokratu in Platonu, ki pa se ne razlikujeta med sabo v vrsti, temveč le po številu. Toda »živo bitje« je rod, ki se pripisuje in človeku in volu in konju, različnim med sabo tudi po vrsti, ne le po številu.

9. Ravno tako pa se rod razlikuje od zasebne lastnosti v tem, da se zasebna lastnost pripisuje le eni vrsti – tisti namreč, katere je zasebna lastnost – in

³⁰ *Athroisma*.

³¹ Izraz *genos* pač pomeni tako človeški rod, rodbina, pokolenje, itd.

³² *Hoi hypotassetai to eidos*.

³³ *Periechein*.

³⁴ Ni jasno, kaj se ima v mislih kot opis, rod ali pomen rodu.

³⁵ *En toi ti estin*. Alternativni prevod: glede na bistvo, kajstvo.

³⁶ *To kategoroumenon*, alternativni prevod: pripisljivimi stvarmi, predikati, predikabilijami (lat. *praedicabilia*). Barnes in Spade prevajata s »predicates«, de Libera z »les prédictables«.

³⁷ *Ta atoma*. Latinski oz. Boetijev prevod je *individua*, Barnes in Spade prevajata z »individuals«, de Libera »les individus«.

³⁸ Alternativni prevod: smejoč se.

posameznostim, ki spadajo v vrsto, tako kot je »zmožen smejeti se« pripisan le človeku in poedinim ljudem.³⁹ Toda rod je pripisan ne le eni vrsti, temveč mnogim in različnim vrstam.

10. Rod pa se razlikuje tudi od razlike in skupnih naključnih lastnosti,⁴⁰ kajti četudi se razlike in skupne naključne lastnosti pripisujejo mnogim stvarim, različnim po vrsti, vendarle niso pripisane zaradi tega, kar naj bi stvar bila. Ko se namreč sprašujemo, glede na kaj so te pripisane, bomo odgovorili, da niso pripisane glede na to, kaj neka stvar je, temveč glede na to, <kako> kakšna neka stvar je.⁴¹ Kajti na vprašanje kakšna stvar da je človek, bomo rekli, da »razumna«. In na vprašanja kakšna stvar da je vrana, bomo rekli, da »črna«. »Razumen« je tu razlika, »črn« pa naključna lastnost. Vendar pa bomo, če bomo vprašani, kaj je človek, odgovorili, da je to živo bitje, saj je rod za človeka živo bitje.

11. Tako se zato, ker se izreka o mnogih stvareh, rod razlikuje od posameznosti, ker te so pripisane le eni stvari, medtem ko se kot pripisan nečemu, kar se razlikuje v vrsti, rod razlikuje tudi od tega, kar je pripisano kot vrsta ali zasebna lastnost. Kot pripisan glede na to, kaj neka stvar je, pa bo ločen od razlik in skupnih naključnih lastnosti, kajti vsaka od teh je pripisana temu, čemur je pripisana, na glede na to, kaj neka stvar je, temveč kakšna <da> neka stvar je ali kakšna <da> je njena lega.

12. Sklenimo torej, saj podani opis rodu ni ne preširok in tudi ne pomanjkljiv.

II. O vrsti

1. »Vrsta« se izreka o obliki vsake stvari in v tem smislu je tudi bilo rečeno: »Najprej je vrsta ta, ki vredna je tiranstva«.⁴²

2. Pravimo pa »vrsta« tudi vsemu, kar je <zaobseženo> pod določenim rodom; v tem smislu pravimo za človeka, da je vrsta rodu živega bitja, pri čemer

³⁹ *Kata meros anthropon*. Ločevanje med *atomos* (latinsko *individuum*, v besedilu prevedena s posameznost) in *kata meros* (latinsko *particularis*, v besedilu prevedena s poedinost) je težavno, ker ni na voljo ustreznih rešitev v slovenščini, razen tega sta si besedi pomensko čisto blizu. Angleški in francoski prevod sta enostavna: *l'individu* in *individuel* za prvo, *particulier* in *particular* za drugo. V nadaljevanju bo težava ločevanja in prevodnih rešitev še poglobljena, ko bodo uvedene *kath'hekasta* (*singularia*), kar prevajam kot vsakokratnosti.

⁴⁰ *Ton koinei symbebekoton*. Barnes prevaja s »common accidents«, de Libera z »accidents communs«.

⁴¹ Razlikovanje med »*ti estin*« in »*poion ti estin*«.

⁴² Evripid, Aol 15.2. Alternativni prevod: »Najprej je vrsta ta, ki je vredna vladavine.« Vrsta tu pomeni toliko kot fizično obliko neke stvari.

je torej živo bitje rod, pa tudi belo je vrsta barve, trikotnik vrsta geometrijskega lika. Če smo pri določanju rodu omenili vrsto in rekli, da je »to tisto, kar se pripisuje glede na to, kaj neka stvar je, mnogim stvarjem, ki se razlikujejo med sabo v vrsti«, in če <zdaj> za vrsto pravimo, da je ta tisto, kar spada po določen rod, potem moramo pripoznati tudi, da bosta, ker je rod rod nečesa in vrsta vrsta nečesa, pač eden glede na drugega, zatorej pa tudi nujno <oba> uporabljena v določitvah⁴³ obeh.

3. Tako tudi določujejo⁴⁴ oba na naslednji način: »Vrsta je tisto, kar spada⁴⁵ pod rod in čemu je rod pripisan glede na to, kaj ta stvar je.

4. Ali pa takole: vrsta je tisto, kar je pripisano mnogim stvarjem, različnim po številu, glede to, kaj neka stvar je. Vendar ta zadnja določitev velja le za najbolj posebne vrste⁴⁶ in za to, kar je edinole⁴⁷ vrsta, medtem ko se druge določitve uporabljajo za vrste, ki niso najbolj posebne.

5. To zadnje povedano razložimo na tale način: v vsaki kategoriji⁴⁸ so nekatere stvari najbolj splošne⁴⁹ in nekatere znova najbolj posebne,⁵⁰ spet druge pa so med najbolj splošnimi in najbolj posebnimi. Najbolj splošna je tista zgoraj, ki nad sabo nima drugega rodu, medtem ko je najbolj posebna tista, ki nima podrejene vrste. Med obema, najbolj splošno in najbolj posebno, so tudi druge, ki so tako rodovi kot vrste, vendar vsakič v odnosu eni z drugimi.⁵¹

6. Razložimo jasneje povedano zgolj na primeru ene kategorije.⁵² Bitnost sama je rod; pod njo je telo, pod telesom živo telo, pod njim živo bitje, pod njim razumno živo bitje, pod njim človek, pod človekom Sokrat, Platon in poedini ljudje. Med njimi⁵³ je bitnost najbolj splošna in je edina rod. Človek je bolj poseben in edini, ki je vrsta. Telo je vrsta bitnosti, toda rod za živo telo. Živo telo je vrsta telesa, vendar rod za živo bitje. Je pa živo bitje tudi vrsta živega telesa, vendar rod za razumna živa bitja. Razumno živo bitje je vrsta živega bitja, vendar rod človeka. Človek pa je vrsta razumnega živega bitja, vendar nič več rod za poedine ljudi. Je zgolj vrsta. Vse, kar je predhodno glede na posameznosti in najbližje⁵⁴ pripisano, ne more več biti rod, je lahko le vrsta.

⁴³ *Logois.*

⁴⁴ Filozofi namreč.

⁴⁵ *To tattomenon*, alternativni prevod: tisto razvrščeno.

⁴⁶ *Eidikotatou.*

⁴⁷ *Monon.*

⁴⁸ *Kategoria*, alternativni prevod: pripis. Barnes prevaja z »each type of predication«.

⁴⁹ *Genikotata.*

⁵⁰ *Eidikotata.*

⁵¹ Torej so rodovi in vrste tisti, ki so eni z odnosu z drugimi.

⁵² Na tem mestu je dober prevod tudi »pripis«, saj bo Porfirij govoril o tem, kaj pripisemo bitnosti kot rodu: njegov namen je podati klasifikacijo pripisov in ne kategorizacija.

⁵³ Sc. izrazi, pojmi.

⁵⁴ *Prosechos*. De Libera prevaja z »immédiatement«, podobno Spade.

7. Zato velja enako za bitnost in za človeka: bitnost je najvišja in najbolj splošna, saj pred njo ni ničesar, človek pa je vrsta, ker za njim ni več vrste ali česarkoli, kar bi se dalo deliti na vrste: so le posameznosti (kajti Sokrat, Platon in »tole belo« so posameznosti), tako da je <tam> zgolj vrsta, zadnja in, kot smo rekli, najbolj posebna. Tisto, kar je med njima, so vrste tega, kar je prvotnejše glede na njiju, ali pa rodovi tistega, kar sledi iz njiju. Zato so <te stvari> tudi v dveh odnosih: prve v odnosu do stvari, ki so prvotnejše od njih in so zaradi tega imenovane za njihove vrste, druge do stvari, ki sledijo iz njih, zaradi katerih so imenovane za njihove rodove. Vsaka od skrajnosti⁵⁵ je le v enem odnosu, kajti najbolj splošni rod je v odnosu do podrejenih stvari, saj je med vsemi najvišji rod. Vendar pa ni več v odnosu do stvari, ki so prvotnejše od njega, saj je najvišji kot prvi izvor, rekli pa smo tudi, da nad njim ni nobenega rodu. In tudi najbolj posebna vrsta ima le en odnos, namreč s stvarmi, prvotnejšimi od sebe in tistimi, katerih vrsta je. Toda drugih odnosov nima do stvari, ki sledijo iz nje, dasiravno se imenuje za vrsto posameznosti.⁵⁶ Za takšno se imenuje, ker jih kot vrsta zaobsega, podobno kot je tudi vrsta tega, kar je prvotnejše, ker je z njimi zaobsežena.

8. Torej <filozofi> določajo najbolj splošne rodove kot tisto, kar četudi je rod, ni vrsta, ali pa kot tisto zgoraj, kar nima nobenega rodu nad sabo. Najbolj posebno vrsto pa določajo kot tisto, kar četudi je vrsta, ni rod, ali pa kot tisto, kar četudi je vrsta, ne moremo razdeliti dalje v vrste, in kot tisto, kar je pripisano glede na to, kaj neka stvar je, mnogim stvarem, ki so po številu različne. Tudi stvari, ki so vmes med skrajnostima, imenujejo za podrejene rodove in vrste,⁵⁷ vsakega med njimi pa jemljejo tako za rod kot vrsto, pač glede na odnos do ene skrajnosti ali druge.

9. Za tiste, ki so prvotnejši glede na najbolj posebne vrste in se dvigujejo do najbolj splošne, pravimo, da so tako rodovi, vrste ali podrejeni rodovi.⁵⁸ Tako se pri Agamemnonu vzpenjamo preko tega, da je Atrid, Pelopid, Tantalid vse do končnega Zeusa.⁵⁹

10. Kajti pri rodoslovnih deblih⁶⁰ se dvigujemo do ene stvari, Zeusa de-

⁵⁵ *Ta akra.*

⁵⁶ *Ton atomon eidos.* Zanimivo je, da ista besedna zveza pri Demokritu pomeni čisto nekaj drugega: *ta atoma* so seveda atomi, *eidos* pa njih oblika: torej oblika atomov.

⁵⁷ *Hypallela gene kai eide.*

⁵⁸ Sledim prevodu de Libere. Pomensko alternativen prevod: »Rodovom, ki so prvotnejši od najbolj posebnih vrst in se vzpenjajo do najbolj splošnega rodu, pravimo, da so tako vrste kot podrejeni rodovi.«

⁵⁹ Agamemnon, poveljnik grške vojske v trojanski vojni, je bil torej Atrejev sin, ta Pelopsov, ta Tantalov, ta Zevsov.

⁶⁰ *Ton genealogion;* alternativni prevod: genealogijah.

nimo, ki je največkrat počelo.⁶¹ Pri rodovih in vrstah pa s tem ne bo tako: kajti kot pravi Aristotel, bivajoče⁶² ni enoten splošni rod vseh stvari, pa tudi enakorodne vse stvari niso glede na en najvišji rod.⁶³ Postavimo zato raje, kot je to storjeno v Kategorijah, prvih deset rodov za prvih deset počel: če bo kdo vse stvari imenoval za bivajoče, jih bo na homonimen in ne sinonimen način, pravi Aristotel. Kajti če bi bilo bivajoče neki rod, skupen vsem, bi bile vse stvari imenovane za bivajoče na sinonimen način. Toda ker je namesto tega deset prvih rodov, je skupnost vseh le v imenu, ne pa tudi v določitvi, ki bi ustrezala imenom.

11. Potemtakem je najbolj splošnih rodov deset. Tudi najbolj posebnih vrst je gotovo neko določeno število, ki pa ni neskončno.⁶⁴ Toda posameznosti, ki pridejo za najbolj posebnimi vrstami, so neskončne. Ravno zato nam Platon predlaga, da se pri spuščanju od najbolj splošnih ustavimo pri najbolj posebnih in se pri vmesnih ukvarjamo z delitvijo⁶⁵ s pomočjo razlik.⁶⁶ Pravi nam, naj neskončne posameznosti pustimo, saj o njih ni mogoča kakšna vednost.

12. Ko se tako spuščamo do najbolj posebnih vrst, moramo deliti na poti skozi množstvo,⁶⁷ ko se dvigujemo, pa nasprotno: do najbolj splošnih rodov združujemo množstvo v eno. Ker vrsta, še prej pa rod, je zbiranje⁶⁸ mnogih stvari v eno naravo, medtem ko, nasprotno, poedinosti in vsakokratnosti⁶⁹ delijo eno v množstvo. Mnogi moške so eni zaradi udeleženi na vrsti, toda en skupni človek postane mnog skozi poedinosti. Kajti vsakokratnost je vedno tisto deljivo, medtem ko je skupno tisto, kar se zbira in je poenoteno.

13. Ko smo torej podali določitev vsakega od njiju, rodu in vrste, in glede na to, da je rod en, vrst pa je več (kajti ločevanje rodu poteka vedno v več vrst), bo veljalo, da je rod vedno pripisan vrsti in vse višje stvari bodo pripisane tistim pod njimi. A vrsta ne bo pripisana ne rodu, ki je takoj nad njo, pa tudi ne kateremu višje. Ker v obeh smereh to ni mogoče. Kajti bodisi pripisujemo enake stvari enakim, kot recimo rezgetanje⁷⁰ konjem, ali pa bodisi večje stvari

⁶¹ Oziroma: izvor.

⁶² *To on*. Alternativni prevod: bit.

⁶³ Glej Aristotelovo Metafiziko, 998b 22.

⁶⁴ Alternativni prevod: »je neko določeno število, toda gotovo ne neskončno«.

⁶⁵ *Diaresis*; alternativni prevod: ločevanjem. V mislih se ima seveda ločevanje glede na rodove (*kata ton genon*), kot ga najbolj izčrpno uvede Platon v Sofistu.

⁶⁶ Cf. Fileb 16c-18d, Politik 262a-c.

⁶⁷ *Dia plethous*.

⁶⁸ *Synagogos*.

⁶⁹ *Kath hekasta*. Barnes prevaja s »singulars«, de Libera »le particulier« (kar je sicer njegov prevod za *kata meros*).

⁷⁰ *Chremetistikon*.

manjšim, kot denimo »živo bitje« človeku. Toda manjše stvari nikoli ne pripisujemo večjim. Ker nikakor ne smemo reči, da je živo bitje človek, lahko pa rečemo, da je človek živo bitje.

14. Čemurkoli pa že pripišemo vrsto, bo tudi rod te vrste po nujnosti pripisan tej stvari, pa tudi rod rodu, vse tja do najbolj splošnega rodu. Kajti če je pravilno⁷¹ reči, da je Sokrat človek, človek živo bitje, živo bitje pa bitnost, potem je tudi pravilno reči, da je Sokrat živo bitje in bitnost. Ker je potemtakem višje vedno pripisano nižjemu, bo vrsta pripisana posameznosti, rod tako vrsti kot posameznosti, najbolj splošni rod tako rodu ali rodovom; če je več vmesnih in podrejenih,⁷² pa tudi vrsti in posameznosti. Kajti najbolj splošni rod se izreka o vseh rodovih in vrstah in posameznostih pod njim, medtem ko se prvotnejši rod glede na najbolj posebne vrste izreka o vseh najbolj posebnih vrstah in posameznostih; kar pa je le vrsta, se izreka o vseh posameznostih. Končno pa se posameznost izreka o zgolj eni izmed poedinosti.

15. Posameznost pravimo Sokratu, <tej> beli stvari ali <temu> približajočemu se Sofroniskovemu sinu (če ima le Sokrata za sina). Takšne stvari se imenujejo za posameznosti, ker je vsaka med njimi sestavljena iz svojstvenih lastnosti⁷³, katerih zbir⁷⁴ se ne bo nikoli ustvaril na enak⁷⁵ način v čem drugem. Svojevstvene lastnosti Sokrata namreč nikoli ne bodo enake pri kakšni drugi poedinosti, medtem ko so lastnosti človeka, in tu govorim o človeku sploh⁷⁶, lahko enake za več njih, ali še raje: za vse poedine ljudi, kolikor so ti ljudje.

16. Posameznost je zaobsežena z vrsto, vrsta z rodom. Kajti rod je nekakšna celota⁷⁷, posameznost pa del, medtem ko so vrste tako celota in del, kot del <nečesa> drugega in kot celota ne nečesa drugega, temveč <dejansko> v nečem drugem. Celota je pač v <svojih> delih.

17. Potemtakem smo zdaj povedali, kaj sta rod in vrsta, kaj najbolj splošen rod⁷⁸ in kaj najbolj posebna vrsta,⁷⁹ kateri rodovi so tudi vrste⁸⁰, kaj so posameznosti in na koliko načinov se izrekata rod in vrsta.

⁷¹ *Alethes*; alternativni prevod: resnično.

⁷² *Pleio ta mesa kai hypallela*.

⁷³ *Idioteton*; alternativni prevod: svojstvenih značilnosti.

⁷⁴ *Synesteken*.

⁷⁵ Alternativni prevod: istoveten.

⁷⁶ *Tou koinou*.

⁷⁷ Alternativni prevod: vrsta celote.

⁷⁸ *To genikotaton*.

⁷⁹ *To eidikotaton*.

⁸⁰ Alternativni prevod: kateri rodovi so istočasno vrsta.

III. O razliki

1. Razlika se izreka splošno, svojstveno in popolnoma svojstveno.⁸¹ Splošno tedaj, ko za neko stvar pravimo, da se razlikuje od nečesa drugega in je kakorkoli različna od nje zaradi drugačnosti⁸²; ta je <lahko> drugačnost od sebe ali od česa drugega. Tako pravimo za Sokrata, da je različen od Platona zaradi drugačnosti. Pravimo pa tudi, da je drugačen kot fantič ali kot odrasli, kot počenjajoč nekaj ali kot prenehajoč nekaj početi. Zato se bo vedno razlikoval od samega sebe v razlikovanostih stanj.⁸³ Kot svojstveno se bo nekaj razlikovalo od nečesa drugega tedaj, ko se od njega razlikuje s pomočjo neločljive naključne lastnosti.⁸⁴ Neločljiva naključna lastnost je recimo zelenost⁸⁵ oči ali zakrivljenost nosu ali zatrzjena brazgotina iz rane. Za popolnoma svojstveno pa bomo za neko stvar rekli, če se razlikuje od druge s pomočjo vrstne razlike.⁸⁶ Zato se bo človek razlikoval od konja prav zaradi vrstne razlike: kvalitete⁸⁷ razuma.

2. V splošnem velja, da vsaka razlika, kot dodana neki drugi stvari, to naredi za drugačno. Toda razlike v splošnem in svojstvenem nekaj naredijo za drugačno, medtem ko razlike v popolnoma svojstvenem stvar naredijo za drugo.⁸⁸

3. Pravzaprav nekatere od razlik stvar naredijo za drugačno, spet druge pa za drugo. Tistim, ki naredijo stvar za drugo, pravimo vrstne <razlike>, tem drugim, ki jo naredijo za drugačno, pa le razlike. Ker ko je razlika »razumen« pridodana živemu bitju, ga naredi za drugo živo bitje. Toda razlika »gibajoč se«⁸⁹ naredi neko stvar le drugačno od nje, ko je na mestu. Prvo torej naredi stvar za drugo, zadnje ga naredi zgolj za drugačno.

4. Ker ravno s pomočjo razlik nekaj naredimo za drugo, kakor to počnemo v delitvi rodov v vrste in skozi katero se definicije⁹⁰ oblikujejo, saj so

⁸¹ *Koinos, idios, idiaitata.*

⁸² *To heteroteti*; alternativni prevod: različnosti. Običajen prevod bi seveda bil različnost, a na tem mestu bi »razlikovanje po različnosti« delovalo preveč tautološko.

⁸³ *En tais tou pos echein heterotesin.*

⁸⁴ *Achoristoi symbebekoti.*

⁸⁵ *Glaukotes.* Alternativni prevod: modrina oči, svetlookost.

⁸⁶ *Eidopoioi diaphorai.* Misli se tole: neka stvar se razlikuje od drugih popolnoma svojstveno in zanjo pravimo, da se razlikuje popolnoma svojstveno, če se od drugih stvari razlikuje zaradi vrstne razlike.

⁸⁷ Alternativni prevod: kakšnosti.

⁸⁸ *Alloion – allo.*

⁸⁹ Alternativni prevod: biti v gibanju, biti premaknjen.

⁹⁰ *Hori.*

oblikovane iz rodu in takšnih razlik. Toda s pomočjo razlik, ki nekaj naredijo drugačno, pride do tega na podlagi drugačnosti in sprememb v stanju.⁹¹

5. Če se torej zadeve lotimo znova od začetka, bomo morali reči, da so med razlikami nekatere ločljive, druge neločljive. »Gibajoč se« ali »mirujoč«, »zdrav« in »bolan« in razlike te vrste so ločljive, medtem ko so »zelenook«, »toponos«, »razumen« ali »nerazumen« neločljive. Med neločljivimi razlikami nekatere pritičejo⁹² po sebi,⁹³ druge po naključju. »Razumen« pritiče človeku po sebi, pa tudi »smrten«⁹⁴ in »zmožen vednosti«. Toda »imeti kljukast ali topi nos« pritiče po naključju in ne po sebi.

6. Razlike, ki pritičejo po sebi, so vsebovane v dokazu⁹⁵ o bitnosti⁹⁶ in stvar naredijo za drugo, tisti pa, ki pritičejo po naključju, niso vsebovane v dokazu o bitnosti, stvar ne naredijo za drugo, temveč le za drugačno.

7. Tiste, ki pritičejo po sebi, ne sprejemajo bolj in manj,⁹⁷ medtem ko tiste, ki pritičejo po naključju, vsebujejo povečanost⁹⁸ in zmanjšanost.⁹⁹ Rod se denimo ne pripisuje bolj in manj temu, česar je rod, pa tudi razlike se ne rodu, ki ga delijo. Kajti te razlike so tisto, kar izpolnjuje¹⁰⁰ opis¹⁰¹ vsake stvari, saj je bit ena in ista in ne sprejema povečanosti ali zmanjšanosti. Kljukastost ali toponosost, ali obarvanost na določen način pa bodo povečane in zmanjšane.

8. Tako smo si zdaj ogledali tri vrste razlik: ene <od teh> so ločljive, druge neločljive. Med zadnjimi se nekatere po sebi in druge po naključju. Dalje bodo med razlikami po sebi nekatere take, s pomočjo katerih delimo rodove v vrste, nekatere pa takšne, da so z njihovo pomočjo deljeni rodovi razvrščeni.¹⁰² Recimo: vse razlike, ki pritičejo živemu bitju po sebi, so »živ in »znavajoč«, »razumen in »nerazumen«, »smrten in »nesmrten«. Razlika »živ in znavajoč« je temeljna¹⁰³ za bitnost živega bitja (živo bitje je namreč živa in znavna bitnost), toda razlika »smrten in nesmrten« in razlika »razumen in nerazumen« sta deljivi razliki¹⁰⁴ živih bitij – z njih pomočjo delimo rodove v

⁹¹ *Hai tou pos echontos metabolai.*

⁹² *Hyparchousin.*

⁹³ *Kath'hautas.*

⁹⁴ *Thnetos*; alternativni prevod: umrljiv.

⁹⁵ *Logoi.*

⁹⁶ *Ousias.*

⁹⁷ *To mallon kai to hetton.*

⁹⁸ *Epitasin*; alternativni prevod: sopostavljenosti.

⁹⁹ *Anesin*; alternativni prevod: odpostavljenosti.

¹⁰⁰ *Symlerousai*; alternativni prevod: izpopolnjuje, dopolnjuje.

¹⁰¹ *Logon*, alternativni prevod: definicijo.

¹⁰² Alternativni prevod: uvrščeni, specificirani.

¹⁰³ *Systatike*; alternativni prevod: bistven, osnoven.

¹⁰⁴ *Diaretikai diaphorai.* Alternativni prevod: razliki, ki delita.

vrste. Te deljive razlike rodov so izpolnjujoče¹⁰⁵ in temeljne za vrste; kajti živo bitje je deljivo s pomočjo razlike »razumen in nerazumen«, znova pa tudi z razliko »smrten in nesmrten«. Razliki »smrten in razumen« sta temeljni za človeka, toda razliki »razumen in nesmrten« sta temeljni za boga, razliki »nerazumen in smrten« pa za nerazumna živa bitja. Enako bo zato, ker razlika »živ in neživ« ter razlika »zaznaven in nezaznaven« delita najvišje bitnosti, tudi razlika »živ in zaznavajoč« skupaj z bitnostjo izpolnjevala rod živega bitja, medtem ko bosta razliki »živ in nezaznavajoč« izpolnjevali rod rastlin. Zato bodo iste razlike v enem primeru sestavljajoče in v drugem razdeljujoče, toda vse bodo imenovane za vrstne.¹⁰⁶ Največja njihova uporabnost <tistih, ki pritičejo po sebi> je v delitvi rodov in v definicijah.¹⁰⁷ Kar pa ne velja za neločljive razlike, ki pritičejo po naključju, še manj pa za ločljive razlike.

9. Razlike <filozofi> opisujejo na ta način: razlika je tisto, s pomočjo česar vrsta presega¹⁰⁸ rod. Tako ima¹⁰⁹ človek več od živega bitja, saj je razumen in smrten, živo bitje pa ni ne eno ne drugo od tega; le od kod bi vrsta prejela svoje razlike, če bi bila? Živo bitje tudi nima¹¹⁰ vseh nasprotnosti¹¹¹, saj bo ista stvar imela nasprotnosti istočasno. Vendarle pa pravijo, da ima živo bitje vse razlike po zmožnosti,¹¹² nobeno po dejanskosti.¹¹³ Zaradi tega tudi nič ne nastaja iz nebivajočih stvari, in tudi nasprotnosti ne pritičejo istočasno isti stvari.

10. Opišejo pa razlike tudi takole: razlika je tisto, kar je pripisano mnogim stvarem, ki se razlikujejo v vrsti glede na to, kakšna¹¹⁴ je ta. Kajti ko se »razumen in smrten« pripisujeta človeku, se ta za takšnega imenuje ne v skladu s tem, kaj¹¹⁵ da je človek, temveč kakšen da je. Če nas nekdo vpraša, kaj da je človek, je pravilno reči: živo bitje. Toda ko raziskujemo, kakšno živo bitje, bo pravilno odgovoriti: razumno in smrtno. Tako kot so stvari sestavljene iz snovi¹¹⁶ in oblike¹¹⁷ ali imajo <vsaj> sestavo,¹¹⁸ ki je podobna snovi in obliki – kakor je denimo kip narejen iz bron kot snovi in figure¹¹⁹ kot oblike, bo

¹⁰⁵ *Symplerotikai.*

¹⁰⁶ *Eidopoioi.*

¹⁰⁷ *Horismous.*

¹⁰⁸ *Perisseuei.*

¹⁰⁹ Očitno v smislu poseduje, presega.

¹¹⁰ Alternativni prevod: poseduje.

¹¹¹ *Tas antikeimenas*; misli se verjetno nasprotnih razlik.

¹¹² *Dynamei.*

¹¹³ *Energieiai.*

¹¹⁴ *En toi poion ti esti.*

¹¹⁵ *En toi ti estin.*

¹¹⁶ *Hyles.*

¹¹⁷ *Eidous.*

¹¹⁸ *Systasin.*

¹¹⁹ *Schematos.*

tudi splošni¹²⁰ in poseben¹²¹ človek sestavljen iz podobnega, rodu kot snovi in razlike kot oblike. Celota tega, razumno smrtno živo bitje, bo človek, kakor v primeru kipa.

11. Opisujejo pa razliko tudi na takšen način: razlika je tisto, kar po naravi¹²² ločuje stvari, ki spadajo pod isti rod. Kajti »razumen in nerazumen« ločujeta človeka od konja, ki pa sta pod istim rodом živega bitja.

12. Določajo pa jo tudi takole: razlika je tisto, po čemer se razlikujejo posamezne stvari.¹²³ Človek in konj se ne razlikujeta po rodu, saj smo smrtna živa bitja tako mi kot nerazumna živa bitja. Ko pa dodamo razumen, se od teh razlikujemo. Skupaj z bogovi smo razumni, če pa dodamo smrten, smo od njih oddvojeni.

13. Ko preiskujejo stvari okoli razlik, pa <filozofi> ne le trdijo, da je razlika katerakoli že stvar, ki ločuje stvari pod istim rodом, temveč takšne vrste, da prispeva k biti¹²⁴ stvari in je del njenega bitnega kajstva.¹²⁵ Zmožnost pluti ni razlika človeka, četudi je zasebna lastnost človeka. Smemo namreč reči, da imajo nekatera živa bitja naravno zmožnost pluti,¹²⁶ druga pa ne, zato lahko prva¹²⁷ ločimo od drugih. Toda zmožnost pluti ne prispeva k izpolnitvi bitnosti in ni del te bitnosti; je zgolj razpoložljivost¹²⁸ pri njej, saj ni <iste narave> kot stvari, ki smo jih pravilno imenovali za vrstne razlike. Vrstne razlike so tiste, ki ustvarjajo¹²⁹ drugo vrsto, pa tudi tiste, ki so vsebovane v tem, kaj da je neka stvar.

Bodi torej dovolj povedanega o razliki.

IV. O zasebni lastnosti

1. Zasebno lastnost /filozofi/ delijo na štiri načine:¹³⁰ lahko (a) pripada naključno neki vrsti, toda ne nujno celotni, kot denimo ukvarjanje z zdravlilstvom in geometrijo pripada človeku; lahko (b) pripada naključno vsem v

¹²⁰ *Koinos*.

¹²¹ *Eidikos*.

¹²² *Pephykos*.

¹²³ *Hekasta*.

¹²⁴ *To einai*.

¹²⁵ *Tou ti en einai*.

¹²⁶ *Plein pephykeinai*. Alternativni prevod: zmožnost jadrati. Barnes prevaja z »are of a nature such as to sail«.

¹²⁷ Očitno se misli na ljudi.

¹²⁸ *Epitedeiotes*.

¹²⁹ *Poiousin*.

¹³⁰ *Tetrachos*. Alternativni prevod: v štiri vrste.

vrsti, toda ne le njej, kot denimo dvonožen¹³¹ pripada človeku; lahko (c) pripada vsem v vrsti in le njej istočasno, kot denimo osivitev¹³² pripada človeku v starosti; lahko pa, kot četrtič, (d) pripada le eni vrsti, vsem v njej in vedno, kot denimo človeku zmožnost smejeti se. Ker četudi se človek ne smeji vedno, mu vendarle pravimo, da je smejoč, vendar ne zato, ker se neprestano smeji, ampak zaradi zmožnosti, da se smeji. Ta zmožnost mu pripada po naravi, tako kot rezgetanje¹³³ konju.

2. Pravijo, da so to zasebne lastnosti v pravem smislu,¹³⁴ saj lahko rečemo oboje:¹³⁵ če je konj, je tudi zmožnost rezgetanja, če je zmožnost rezgetanja, je tudi konj.

V. O naključni lastnosti

1. Naključna lastnost je tisto, kar nastaja¹³⁶ in prehaja¹³⁷ brez prenehanja¹³⁸ podlage.¹³⁹

2. Delimo jo na dvoje: prvi njen del je ločljiv, drugi neločljiv. Spanje¹⁴⁰ je tako ločljiva naključna lastnost, biti črn pa neločljiva, <recimo> kadar gre za vrano ali Etiopijca.

3. A vendarle si lahko predstavljamo¹⁴¹ belo vrano in Etiopijca brez barve,¹⁴² ne da bi ob tem prišlo do prenehanja podlage.¹⁴³

4. Opisujejo pa naključno lastnost tudi takole: naključna lastnost je tisto, kar pripada ali ne pripada isti stvari, ali kar ni ne rod ne razlika ne vrsta in ne zasebna lastnost, ima pa vselej svojo subsistenco¹⁴⁴ v podlagi.

5. Po tem, ko smo opisali vse predlagane <pojme>, to je rod, vrsto, razliko, zasebno lastnost in naključno lastnost, moramo zdaj povedati še, katere skupne stvari¹⁴⁵ jim pritičejo in katere so jim lastne.¹⁴⁶

¹³¹ Seveda se misli na lastnost imeti dve nogi.

¹³² Pridevnik *polios* pomeni sivkast ali bel.

¹³³ *Chremetistikon*.

¹³⁴ *Kyrios*. Alternativni prevod: popolnoma, natankoma.

¹³⁵ Alternativni prevod: lahko rečemo v obeh smereh.

¹³⁶ *Ginetai*.

¹³⁷ *Apoginetai*.

¹³⁸ *Phthoras*.

¹³⁹ *Hypokeimenou*.

¹⁴⁰ *To katheudein*.

¹⁴¹ *Epinoethenai*.

¹⁴² Barnes prevaja z »losing his skin-colour«.

¹⁴³ *Hypokeimenou*. Angleški prevod je »subject«, francoski »sujet«.

¹⁴⁴ *Hyphistamenon*.

¹⁴⁵ *Koina*.

¹⁴⁶ *Idia*.

VI. O skupnosti¹⁴⁷ petih izrazov¹⁴⁸

1. Skupno vsem je, da se pripisujejo mnogim stvarim. Toda (1) rod se pripisuje vrsti in posameznosti, podobno kot (2) razlika, medtem ko se (3) vrsta pripisuje le posameznostim pod njo, (4) zasebna lastnost se pripisuje vrsti, katere zasebna lastnost je, (5) naključna lastnost pa vrstam in posameznostim.

2. Ker (1) živo bitje se pripisuje konjem in volom, ki sta vrsti, pa tudi temu konju ali temu volu, ki sta posameznosti, (2) nerazumen se pripisuje konjem in volom, kakor tudi posameznostim,¹⁴⁹ (3) vrsta, kot je recimo človek, je nasprotno pripisana le posameznostim, (4) zasebna lastnost, kot je zmožen smejati se, je pripisana tako človeku kot posameznim ljudem, (5) črn, ki je neločljiva naključna lastnost, je pripisana vrsti vrana in posameznostim, toda gibajoč se, ki je ločljiva naključna lastnost, je pripisana človeku in konju, toda kot takšna¹⁵⁰ prvotno le posameznostim, v drugotnem pomenu pa tudi temu,¹⁵¹ kar zaobsega posameznosti.

VII. O skupnosti rodu in razlike

1. Skupna lastnost rodu in razlike je, da zaobsegata vrsto: razlika namreč tudi zaobsega vrste, četudi ne vseh tistih, ki so zaobsežene v rodovih. Kajti <biti> razumen, čeravno ne zaobsega nerazumne stvari – kot jih živo bitje – vendarle zaobsega človeka in boga, ki sta vrsti.

2. Kar se pač pripisuje rodu kot rodu, se pripisuje tudi vrsti pod rodom, pa tudi tisto, kar se pripisuje razliki kot razliki, bo pripisano tudi vrsti, ki izvira iz te razlike. Ker »bitnost« in »živ« sta pripisana rodu živega bitju kot rodu, toda pripisana sta tudi vsem vrstam pod živim bitjem, vse tja do posameznosti; a ker je »razumen« razlika, je posluževati se razuma¹⁵² pripisano »razumnemu« kot razlika. Toda »posluževati se razuma« bo pripisano ne le razumnemu, temveč vsem vrstam, ki spadajo pod »razumen«.

3. Skupna značilnost je tudi ta, da so ob ukinitvi rodu ali razlike ukinjene¹⁵³ tudi stvari pod njima. Kajti tako kot če ni živega bitja, ne bo konja in vola, tudi tedaj, ko ni razumnega, ne bo živega bitja, ki bi se posluževalo razuma.

¹⁴⁷ *Koinonias*; alternativni prevod: skupni lastnosti, skupnih lastnostih.

¹⁴⁸ *Phonon*; alternativni prevod: besed, glasov.

¹⁴⁹ Tj. konju in volu kot posameznosti.

¹⁵⁰ Tj. kot ločljivi naključek.

¹⁵¹ Mišljena je očitno vrsta.

¹⁵² *To logoi chresthai*.

¹⁵³ *Anairesthai*.

VIII. O razliki med rodом in razliko

1. Lastnost¹⁵⁴ rodu je, da je pripisan več stvarēm kot razlika, vrsta, zasebna lastnost in naključna lastnost. Kajti živo bitje je pripisano človeku, konju, ptici in kači, medtem ko je štirinožen pripisano zgolj tistim, ki imajo štiri noge; človek je pripisan le posameznostim, rezgetanje le konju ali posameznemu konju, naključna lastnost pa je podobno pripisana manjšemu številu stvari.¹⁵⁵

2. Toda razliko je tu treba razumeti kot tisto, ki deli rod,¹⁵⁶ ne kot tako, ki izpolnjuje bitnost¹⁵⁷ rodu.

3. Ob tem pa rod zaobsega razliko po zmožnosti,¹⁵⁸ recimo pri živem bitju, ki je /lahko/ tako razumno kot tudi nerazumno.

4. Poleg tega so rodovi prvotnejši od razlik pod njimi, saj se <te> ukinjajo skupaj z njimi, medtem ko se <oni> skupaj z njimi ne ukinejo. Recimo če je ukinjeno živo bitje, sta skupaj z njim ukinjena »razumen« in »nerazumen«. Toda razlike skupaj s sabo nikoli ne ukinejo tudi rodu: četudi bi bile ukinjene vse njegove razlike, si bomo še vedno lahko zamislili¹⁵⁹ živo zaznavno bitnost, ta pa je <bila> živo bitje.

5. Nadalje se rod pripisuje glede na to, kaj je neka stvar, medtem ko se razlika pripisuje glede na to, kakšna je, kakor smo že povedali.

6. Poleg tega je rod eden za vsako posamezno vrsto, recimo živo bitje pri človeku, toda razlike bodo mnoge, recimo »razumen«, »smrten«, »zmožen vednosti«, in te ga ločujejo od drugih živih bitij.

7. Rod je podoben snovi,¹⁶⁰ razlika obliki.¹⁶¹

8. Četudi so še druge skupne značilnosti in lastnosti rodu in razlike, naj to zadostuje.

IX. O skupnosti rodu in vrste

1. Rekli smo že, da je rodu in vrsti skupno to, da se pripisujeta mnogim stvarēm – vzemimo <na tem mestu> vrsto kot zgolj vrsto, ne tudi kot rod, saj je lahko ista stvar tako rod kot vrsta.

2. Prav tako jima je skupno, da sta prvotnejša od tega, čemur se pripisujeta.

¹⁵⁴ *Idion.*

¹⁵⁵ Tj. primerjalno manjšemu številu kot živo bitje oziroma rod.

¹⁵⁶ Tj. kot takšno, s pomočjo katere rod delimo.

¹⁵⁷ *Ousias*; alternativni prevod: bistvo. Takšen prevod uporabi de Libera, Barnes in Spade prevajata s »substance«.

¹⁵⁸ Alternativni prevod: potencialno.

¹⁵⁹ *Epinoeítai.*

¹⁶⁰ *Hylei.*

¹⁶¹ *Morphei.*

3. Vsak od njiju pa je tudi nekakšna celota.¹⁶²

X. O razliki med rodом in vrsto

1. Razlikujeta se po tem, da rod zaobsega vrste, medtem ko so vrste zaobsežene <v rodovih> in pač ne zaobsegajo rodov. Kajti rod je širši od vrste. Razen tega bodo morali rodovi biti predpostavljene¹⁶³ in oblikovani skozi¹⁶⁴ vrstne razlike, da bodo¹⁶⁵ ustvarjali vrste.

2. Potemtakem so rodovi prvotnejši po naravi. Razen tega ukinjajo /vrste/ skupaj s sabo, toda sami niso ukinjeni <z njimi>.

3. Če je vrsta, bo zagotovo bival tudi rod, toda če je rod, zaradi njega še ne biva tudi vrsta.

4. Tudi rodovi se pripisujejo sinonimno vrstam pod njimi, medtem ko se vrste nikakor ne rodovom.

5. Nadalje se rodovi razširjajo¹⁶⁶ čez vrste, ki so zaobsežene pod njimi, medtem ko se vrste razširjajo čez rodove s pomočjo posebnih razlik.¹⁶⁷

6. Dalje niti vrsta ne bo mogla postati najbolj splošni¹⁶⁸ rod, pa tudi rod ne najbolj posebna vrsta.

XI. O skupnosti rodu in zasebne lastnosti

1. Rodu in zasebni lastnosti je skupno, da sledita¹⁶⁹ <iz> vrst; ker če je človek, potem živo bitje, in če je človek, potem zmožen smejeti se.

2. Rod se vrstam pripisuje enakovredno,¹⁷⁰ zasebna lastnost pa posameznostim, ki so udeležene na njej. Kajti človek in vol sta enakovredno živi bitji, Anit in Melet¹⁷¹ pa sta enakovredno zmožna smejeti se.

3. Skupna lastnost jima je, da se pripisujeta sinonimno, tako rod sebi lastnim vrstam,¹⁷² zasebna lastnost pa stvarim, ki jim je zasebna lastnost.¹⁷³

¹⁶² *Holon ti.*

¹⁶³ *proupokeisthai.*

¹⁶⁴ *Diamorphothenta.*

¹⁶⁵ *Apotelein.*

¹⁶⁶ *Pleonazei.*

¹⁶⁷ *Oikeiais diaphorais.* Alternativni prevod: vrstnih razlik.

¹⁶⁸ *Genikotaton.* Alternativni prevod: najvišji.

¹⁶⁹ *Epesthai.* Mišljeno je logično sledenje, sklepanj.

¹⁷⁰ *Epises.*

¹⁷¹ Oba sta seveda »zaslovela« kot dva od treh Sokratovih tožnikov.

¹⁷² *Oikeion eidon.*

¹⁷³ Alternativni prevod: katerih zasebna lastnost je.

XII. O razliki med rodом in zasebno lastnostjo

1. Razlikujeta se po tem, da je rod prvotnejši, zasebna lastnost drugotnejša: živo bitje mora biti najprej, šele nato je lahko deljeno s pomočjo razlik in zasebnih lastnosti.

2. Rod je pripisan mnogim vrstam, zasebna lastnost pa le eni vrsti – tisti, katere zasebna lastnost je.

3. Zasebna lastnost pa je tudi protipripisana¹⁷⁴ mnogim vrstam, katerih zasebna lastnost je, medtem ko rod ni protipripisan ničemur: ker ne sledi če <je> živo bitje, potem <je> človek, pa tudi ne če <je> živo bitje, potem <je> zmožen smejati se. Sledi pa: če <je> človek, potem <je> zmožen smejati se, in obratno.

4. Razen tega zasebna lastnost pritiče celotni vrsti, katere zasebna lastnost je, le tej vrsti in to zmerom,¹⁷⁵ medtem ko rod, ki pritiče celotni vrsti, katere rod je, in to zmerom, pač ne pritiče le tej vrsti.

5. Razen tega tedaj, ko so zasebne lastnosti ukinjene, ne ukinjajo skupaj s sabo tudi rodov; toda ko so ukinjeni rodovi, so vrste, katerim pritičejo zasebne lastnosti, ukinjene skupaj z rodovi, tako da so takrat, ko so ukinjene, /njihove/ zasebne lastnosti ukinjene skupaj z njimi.

XIII. O skupnosti rodu in naključne lastnosti

1. Rodu in naključni lastnosti je skupno, kot smo že rekli, da se pripisujeta mnogim stvarem, bodisi ločljivim ali neločljivim. Kajti »gibajoč se« je pripisan mnogim stvarem, »črn« pripisano vranam, Etiopijcem in nekaterim neživim stvarem.

XIV. O razliki med rodом in naključno lastnostjo

1. Rod se od naključne lastnosti razlikuje po tem, da je rod prvotnejši od vrst, medtem ko so naključne lastnosti drugotnejše od vrst; ker četudi vzamemo neločljivo naključno lastnost, bo tisto, kar velja za naključno,¹⁷⁶ prvotnejše od naključne lastnosti.

2. Vse na rodu udeležene stvari¹⁷⁷ so udeležene enakovredno, medtem ko

¹⁷⁴ *Antikategorētai*. Alternativni prevod: protipripisljiva.

¹⁷⁵ *Aei*.

¹⁷⁶ Tj. tisto, čemur pripišemo naključno lastnost.

¹⁷⁷ *Ta metechonta*.

na naključni lastnosti udeležene stvari niso: udeležba na naključnih lastnostih vsebuje povečanost ali zmanjšanost, medtem ko udeležba na rodovih ne.

3. Naključne lastnosti pa tudi prvenstveno¹⁷⁸ subsistirajo v posameznostih, medtem ko so rodovi in vrste po naravi prvotnejši od posameznih bitnosti.¹⁷⁹

4. Rodovi se pripisujejo stvarjem pod njimi glede na to, kaj je neka stvar, medtem ko se naključne lastnosti pripisujejo glede na to, kakšna je posamezna stvar in v kakšnem stanju je. Ker če te vprašajo »Kakšna stvar je Etiopijec?«, boš rekel: »Črna.« In če te vprašajo »V kakšnem stanju je Sokrat?«, boš odvrnil: »Sedeč.« ali: »Sprehajajoč se.«

5. Rekli smo torej, kako se rod razlikuje od preostalih štirih <pojmov>, toda veljalo bo še, da se vsak od teh drugih razlikuje od preostalih štirih. Ker jih je pet, vsak pa se razlikuje od preostalih štirih, štiri krat pet daje skupno dvajset razlik. Pa ni temu tako, ker ko zaporedoma štejemo stvari, imajo tiste na drugem mestu eno razliko manj, kajti eno razliko smo že šteli, tiste na tretjem mestu imajo dve razliki manj, tiste na četrtem tri, tiste na petem štiri, zato je razlik na koncu deset: skupek <iz> štiri, tri, dve in ena. Kajti rod se razlikuje od razlike, vrste, zasebne lastnosti in naključne lastnosti: razlike so torej štiri. Rekli smo že, kako se razlika razlikuje od rodu, ko smo govorili o tem, kako se rod razlikuje od nje. Povedati pa še moramo, kako se razlikuje od vrste, zasebne lastnosti in naključne lastnosti, kar so potem tri <razlike>. Povedali smo tudi, kako se vrsta razlikuje od razlike, ko smo govorili o tem, kako se razlika razlikuje od vrste. In tudi smo rekli, kako se vrsta razlikuje od rodu, ko smo govorili o tem, kako se rod razlikuje od vrste. Preostane nam torej, da povemo, kako se razlikuje od zasebne lastnosti in naključne lastnosti, ti razliki sta torej dve. In <potem> nam še ostane, da povemo, kako se zasebna lastnost razlikuje od naključne lastnosti, kajti rekli smo že, kako se razlikuje od vrste, razlike in rodu, ko smo raziskovali razliko med njimi in njo <zasebno lastnostjo>. Potemtakem bo, če vzamemo štiri razlike rodu glede na druge, tri pri razliki, dve pri vrsti in eno pri zasebni lastnosti glede na naključno lastnost, vsega skupaj deset <razlik>, od česar smo štiri že pojasnili,¹⁸⁰ tiste namreč, ki zadevajo razliko rodu glede na druge <pojme>.¹⁸¹

¹⁷⁸ *Proegoumenos*. Spade prevaja s »primarily«, Barnes s »principally«, de Libera »primordialement«.

¹⁷⁹ *Ton atomon ousion*.

¹⁸⁰ *Apedeixamen*.

¹⁸¹ Ta rahlo nepričakovan majhen aritmetični ekskurz očitno Porfiriju služi le za to, da bi bralcu (in sebi) pojasnil, kaj ga še čaka kot naloga v določitvi razlik med vsemi petimi pojmi.

XV. O skupnosti razlike in vrste

1. Skupno razliki in vrsti je, da sta udeleženi enakovredno. Kajti posamezni ljudje so udeleženi enakovredno na »človeku« in razliki »razumen«.

2. Skupno jima je še, da sta vedno prisotni¹⁸² v tem, kar je udeleženo na njima, kajti Sokrat je vedno razumen in Sokrat je vedno človek.

XVI. O razliki med vrsto in razliko

1. Lastnost razlike je, da je pripisana glede na to, kakšna je neka stvar, medtem ko je vrsta pripisana glede na to, kaj je neka stvar. Kajti četudi človeka vzamemo kot kakšnost,¹⁸³ ne bo kakšnost nasploh,¹⁸⁴ temveč le kolikor ga bodo rodu dodane razlike naredile za subsistirajočega.¹⁸⁵

2. Nadalje pa je razlika pogosto videna v mnogih vrstah, recimo »štiri-nožen« pri velikem številu živih bitij,¹⁸⁶ ki se razlikujejo v vrsti. A vrsta je le v posameznostih pod <taisto> vrsto.¹⁸⁷

3. Poleg tega je razlika prvotnejša od vrste, ki jo ustvarja.¹⁸⁸ Ker če ukine-mo »razumen«, z njim ukine-mo človeka. Toda če ukine-mo človeka, s tem ne ukine-mo »razumen«, kajti obstaja še bog.

4. Ob tem je razlika združljiva¹⁸⁹ z drugo razliko, recimo »razumen« in »smrten« združen: ustvarjata subsistenco človeka. Nasprotno pa vrsta ni združljiva z vrsto, da bi nastala druga vrsta. Ker ko se določen konj pari z določenim oslom, nastane mula. Toda iz konja nasploh in mule <nasploh> nikoli ne bi bila ustvarjena mula.

XVII. O skupnosti razlike in zasebne lastnosti

1. Razliki in zasebni lastnosti je skupno to, da so na njima stvari enakovredno udeležene. Kajti »razumne« <stvari> so enakovredno »razumne«, <stvari> »zmožne sme-jati se« pa enakovredno »zmožen sme-jati se«.

¹⁸² *Pareinai.*

¹⁸³ *Poion*; alternativni prevod: kvaliteto.

¹⁸⁴ *Haplos.*

¹⁸⁵ *Hypesthesan.*

¹⁸⁶ Alternativni prevod: živali.

¹⁸⁷ Tj. se nanaša le na posameznosti pod isto vrsto, ne drugo.

¹⁸⁸ Tj. ki vrste, ki je kot vrsta zaradi in s pomočjo razlike.

¹⁸⁹ *Syntithestai.*

2. Tudi to, da so vedno prisotne v celotni vrsti, je skupno obema. Ker četudi je dvonožec pohabljen,¹⁹⁰ zanj navzlic temu pravimo »vedno«, ko govorimo o naravni zmožnosti <imeti dve nogi>, je pa tudi »vedno« zmožen smejeti se po naravnem stanju, <in> ne zaradi tega, ker se vedno smeje.

XVIII. *O razliki med zasebno lastnostjo in razliko*

1. Lastnost razlike je, da se velikokrat izreka o mnogih vrstah, recimo »razumen« se reče bogu in človeku. Toda zasebna lastnost se izreka le o eni vrsti, <tisti> katere zasebna lastnost je.

2. Razlika tudi sledi iz stvari, katerih razlika je, vendar ne v obeh smereh.¹⁹¹ Prav nasprotno pa so zasebne lastnosti protipripisane stvarim, katerih zasebne lastnosti so, saj sledijo v obeh smereh.

XIX. *O skupnosti razlike in naključne lastnosti*

1. Skupno razliki in naključni lastnosti je, da se izrekata o mnogo stvareh.

2. Skupno razliki glede na neločljive naključne lastnosti je, da je vedno prisotna v celotni vrsti: »dvonožen« je vedno prisoten v vseh vranah, podobno pa tudi »črn«.

XX. *O skupnih lastnostih¹⁹² razlike in naključne lastnosti*

1. Različna sta si po tem, da razlika zaobsega, ni pa zaobsežena: recimo »razumen« zaobsega »človek«, medtem ko naključne lastnosti na neki način zaobsegajo, na drugi način pa so zaobsežene, saj podlage ne sprejemajo¹⁹³ le ene razlike, temveč mnoge.

2. Razlika pa tudi ni povečana ali zmanjšana, medtem ko naključna lastnost sprejema¹⁹⁴ bolj in manj.

3. Nasprotno razlike tudi ne bodo pomešane ene z drugimi, toda nasprotno naključne lastnosti se lahko mešajo.

¹⁹⁰ *Kolobothēi.*

¹⁹¹ *Antistrephei.*

¹⁹² *Ton idion.*

¹⁹³ *Einai deiktika.*

¹⁹⁴ *Epidechetai.*

4. Takšne so torej skupne značilnosti in lastnosti razlike z drugimi <pojmi>. V čem sem vrsta razlikuje od rodu in razlike, smo pojasnili, ko smo povedali, v čem se rod razlikuje od drugih <pojmov> in <ko smo povedali,> v čem se razlika razlikuje od drugih <pojmov>.

XXI. O skupnosti vrste in zasebne lastnosti

1. Vrsti in zasebni lastnosti je skupno to, da se protipripisujeta ena drugi. Kajti če je »človek«, potem je »zmožen smejati se«, če je »zmožen smejati se«, potem je »človek«. Kot smo že večkrat povedali, moramo »zmožen smejati se« razumeti kot naravno zmožnost smejanja.

2. Vrste so <namreč> enakovredno v stvareh, ki so na njih udeležene, pa tudi zasebne lastnosti so enakovredno v stvareh, katerih zasebne lastnosti so.

XXII. O razliki med vrsto in zasebno lastnostjo

1. Vrsta se razlikuje od zasebne lastnosti v tem, da je vrsta lahko rod za druge <vrste>,¹⁹⁵ medtem ko zasebna lastnost ne more biti zasebna lastnost drugih <vrst>.

2. Prav tako vrsta predhodi¹⁹⁶ zasebni lastnosti, medtem ko zasebna lastnost prihaja¹⁹⁷ po vrsti: bivati namreč mora »človek«, da bi bil »zmožen smejati se«.

3. Razen tega je vrsta dejansko¹⁹⁸ prisotna v podlagi, medtem ko je zasebna lastnost včasih prisotna le po zmožnosti.¹⁹⁹ Kajti Sokrat je vedno dejansko človek, vendar se ne smeji vedno, četudi je naravno zmožen smejati se.

4. Ob tem pa bo to, kar ima različne definicije,²⁰⁰ tudi samo različno. Kajti tista za vrsto pravi, da je to »tisto, kar je pod rodom« in »pripisano več stvarim različnim po številu glede na to, kaj je neka stvar«, podobno pa je tudi z ostalimi. Toda definicija zasebne lastnosti bo, da je »prisotna v celotni vrsti, katere zasebna lastnost je, le tej vrsti in to zmerom«.

¹⁹⁵ Obakrat, tako v primeru vrste kot zasebne lastnosti, je lahko mišljena vrsta, a ne nujno: lahko je tudi tisto, kar spada pod njo.

¹⁹⁶ *Prouphesteken.*

¹⁹⁷ *Epiginetai.*

¹⁹⁸ *Energieiai.*

¹⁹⁹ *Dynamei.*

²⁰⁰ *Horoī.*

XXIII. O skupnosti vrste in naključne lastnosti

1. Skupno vrsti in naključni lastnosti je, da sta pripisani mnogim stvarjem. Preostalih skupnih lastnosti je malo, kajti naključna lastnost²⁰¹ in <tisto> naključno lastnost trpeče²⁰² se med sabo karseda močno razlikujeta.²⁰³

XXIV. O razliki med njima

1. Lastnosti vsake med njima so: za vrsto ta, da je pripisana temu, česar je vrsta, glede na to, kaj neka stvar je, medtem ko je naključna lastnost glede na to, kakšna je neka stvar ali v kakšnem stanju je.

2. Prav tako je vsaka posamezna bitnost udeležena na eni vrsti, toda na več naključnih lastnostih, tako ločljivih kot neločljivih.

3. Vrsta pa bo tudi razumljena pred naključnimi lastnostmi, četudi bi te bile neločljive;²⁰⁴ podlaga pač mora bivati, da bi lahko nekaj trpelo naključno lastnost, medtem ko so naključne lastnosti po naravi kasneje nastale²⁰⁵ in so po naravi postranske.²⁰⁶

4. Tudi udeležba na vrsti je enakovredna, medtem ko udeležba na naključni lastnosti ni enakovredna celo pri neločljivih naključnih lastnostih: Etiopijec bo lahko povečano ali zmanjšano črn glede na drugega Etiopijca.

5. Preostane nam še, da spregovorimo o zasebni lastnosti in naključni lastnosti. O tem, kako se zasebna lastnost razlikuje od vrste, razlike in rodu, smo že govorili.

XXV. O skupnosti zasebne lastnosti in neločljive naključne lastnosti

1. Skupno zasebni lastnosti in neločljivi naključni lastnosti je, da brez nju ne bi subsistiralo to, na čemur ju vidimo; namreč tako kot ne subsistira »človek« brez »zmožen smejeti se«, tudi Etiopijec ne bi brez »črn«.

2. Pa tudi tako kot je zasebna lastnost prisotna v celotni vrsti, in to vedno, bo tudi neločljiva naključna lastnost.

²⁰¹ *To symbebekos.*

²⁰² *To hoi symbebeken.* Alternativni prevod: tisto, kar trpi naključno lastnost; tisto, glede česar je naključna lastnost.

²⁰³ *Dia to pleiston allelon diestanai.*

²⁰⁴ Alternativni prevod: četudi so te neločljive.

²⁰⁵ *Hysterogene.*

²⁰⁶ *Epeisodiode ten physin.*

XXVI. O razliki med njima

1. Razlikujeta pa se v tem, da je zasebna lastnost prisotna le v eni vrsti, kot denimo »zmožen smejeti se« v »človeku«, medtem ko je neločljiva naključna lastnost, recimo »črn«, prisotna ne le v Etiopijcu, temveč tudi pri vrani, premožu, ebenovini in nekaterih drugih stvareh.

2. Zato je zasebna lastnost tudi protipripisana temu, <glede> česar je zasebna lastnost, in je enakovredno zasebna lastnost za vse stvari, ki so na njej udeležene, medtem ko neločljive naključne lastnosti niso protipripisane. Pa tudi udeležba na zasebnih lastnostih je enakovredna, toda udeležba na naključnih lastnostih je bolj in manj.

3. Še druge skupne lastnosti in značilnosti so za stvari, ki smo jih omenili, toda te zadostujejo za njihovo razlikovanje in za to, <da pokažemo,> kaj jim je skupno.

Prevedel Boris Vezjak